

Εργαστήριο 3: «Η εκπαίδευση των κοριτσιών άλλοτε και σήμερα, στην Ελλάδα και αλλού»

ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ:

Κυρίως σε μαθητές της Γ΄ Γυμνασίου, αλλά μπορεί να αξιοποιηθεί και σε μικρότερες τάξεις, καθώς και σε τάξεις του Λυκείου.

ΣΤΟΧΟΙ:

1. Να ενημερωθούν οι μαθητές για την ανισότητα μεταξύ αγοριών και κοριτσιών που υπήρχε στην Ελλάδα παλαιότερα όσον αφορά τις ευκαιρίες για εγγραμμатισμό, ως αποτέλεσμα των κοινωνικών νοοτροπιών για τους ρόλους ανδρών και γυναικών και τη συνακόλουθη βούληση της πολιτείας.
2. Να γνωρίσουν ότι χρειάστηκε οι Ελληνίδες να διεκδικήσουν με επιμονή το δικαίωμα στη μόρφωση στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα και ότι μόλις στα τέλη της δεκαετίας του 1970 καταργήθηκαν και οι τελευταίοι νόμοι που απαγόρευαν την πρόσβαση σε ορισμένες ανώτατες σχολές.
3. Να συνειδητοποιήσουν ότι, ακόμα και σήμερα, που έχουν στην Ελλάδα αρθεί όλα τα νομικά εμπόδια και που θεωρητικά παρέχονται το ίδιο πρόγραμμα σπουδών και οι ίδιες ευκαιρίες εκπαίδευσης σε αγόρια και κορίτσια, η ανισότητα των φύλων δεν έχει απολύτως ξεπεραστεί:
 - α) διατηρούνται οι στερεότυπες επιλογές σπουδών που οδηγούν τα κορίτσια στα λεγόμενα «γυναικεία» επαγγέλματα και
 - β) είναι λιγότερες οι φοιτήτριες που συνεχίζουν στο επίπεδο των μεταπτυχιακών και της εκπόνησης διδακτορικής διατριβής, παρά τις υψηλές τους επιδόσεις στις εισιτήριες εξετάσεις στα ΑΕΙ.
4. Να συζητήσουν και να κατανοήσουν την έννοια του «κρυφού» αναλυτικού προγράμματος, που αναπαράγει τις έμφυλες διακρίσεις μέσα στο σχολείο.
5. Να πληροφορηθούν τον αγώνα που πραγματοποιείται σε άλλα σημεία του πλανήτη, ώστε να μειωθεί ο αναλφάβητος γυναικείος πληθυσμός, που και σήμερα ακόμη σε πολλά σημεία του πλανήτη παραμένει υψηλότερος από εκείνον των ανδρών.
6. Να πεισθούν και να εμπεδώσουν ότι τα δύο φύλα είναι ίσα.
7. Να αποκτήσουν συνείδηση της ανάγκης να λειτουργούν ως υπεύθυνοι και ενεργοί πολίτες που θα προασπίζουν την αξία της ισότητας.
8. Να κατανοήσουν ότι η ισότητα έχει βέβαια επιτευχθεί στα χαρτιά, η ουσιαστική όμως ισοτιμία των δύο φύλων παραμένει ένα ανοικτό ζήτημα: μένει να κερδηθεί στις καθημερινές πρακτικές.
9. Να συνειδητοποιήσουν τη βραδύτητα των κοινωνικών μεταβολών και κυρίως των μεταβολών στις νοοτροπίες.
10. Να συνειδητοποιήσουν την αξία των κοινωνικών αγώνων και της επιμονής των ακτιβιστών στον στόχο τους.
11. Να αναπτύξουν κριτική σκέψη.
12. Να καλλιεργήσουν δεξιότητες διαπραγμάτευσης του νοήματος εντός της ομάδας.

**ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ
ΔΙΑΡΚΕΙΑ:**

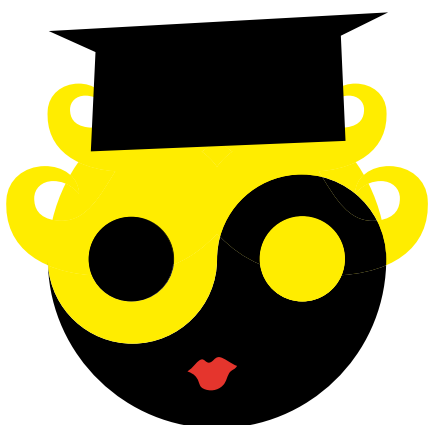
2-3 ώρες, αν το τμήμα είναι αρκετά εξοικειωμένο με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο, διαφορετικά θα απαιτηθεί περισσότερος χρόνος.

**ΓΝΩΣΤΙΚΑ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ
ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ
ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΜΕ
ΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ
ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ
ΣΥΝΔΕΘΕΙ:**

- *Νεοελληνική Λογοτεχνία Γ΄ Γυμνασίου:* Θεματική ενότητα για τον ρατσισμό.
- *Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή Γ΄ Γυμνασίου:* «Ανθρώπινα δικαιώματα».
- *Ιστορία Γ΄ Γυμνασίου:* Στην ενότητα του σχολικού εγχειριδίου που είναι αφιερωμένη στις συνέπειες της Βιομηχανικής Επανάστασης υπάρχει μια παράγραφος που αναφέρεται στο πρώτο κύμα του φεμινιστικού κινήματος.
- Διαθεματική προσέγγιση με τη *Νεοελληνική Λογοτεχνία Γ΄ Γυμνασίου:* Το ανθολόγιο των κειμένων περιλαμβάνει απόσπασμα α) από την αυτοβιογραφία της Ελισάβετ Μουτζάν Μαρτινέγκου (γίνεται αναφορά στη διδασκαλία κατ' οίκον και στη μη δυνατότητα για συνέχιση της πνευματικής της ανάπτυξης), β) από το αυτοβιογραφικό έργο «Πρώτες ενθυμήσεις» της Πηνελόπης Δέλτα (γίνεται αναφορά στην κατ' οίκον διδασκαλία) και γ) από το ιστορικό μυθιστόρημα της Ρέας Γαλανάκη «Ελένη ή ο Κανένας» (που αναφέρεται στην απαγόρευση φοίτησης των κοριτσιών στη Σχολή Καλών Τεχνών).
- *ΣΕΠ (Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός):* Τα στερεότυπα «γυναικείων» και «ανδρικών» σπουδών.
- *Σχολική και Κοινωνική Ζωή* (βιωματικές δράσεις στην Α΄ Γυμνασίου).

**ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ
ΜΕΣΑ:**

Φύλλα Εργασίας [1](#), [2](#), [3](#), [4](#), [5](#), [6](#), [7](#) αποθηκευμένα στους υπολογιστές του εργαστηρίου πληροφορικής ή εκτυπωμένα, βιντεοπροβολέας ή διαδραστικός πίνακας. Αν πρόκειται να εργαστούν στους υπολογιστές, χρειάζεται να υπάρχει τουλάχιστον ένα USB σε κάθε ομάδα.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

1η διδακτική ώρα (45')

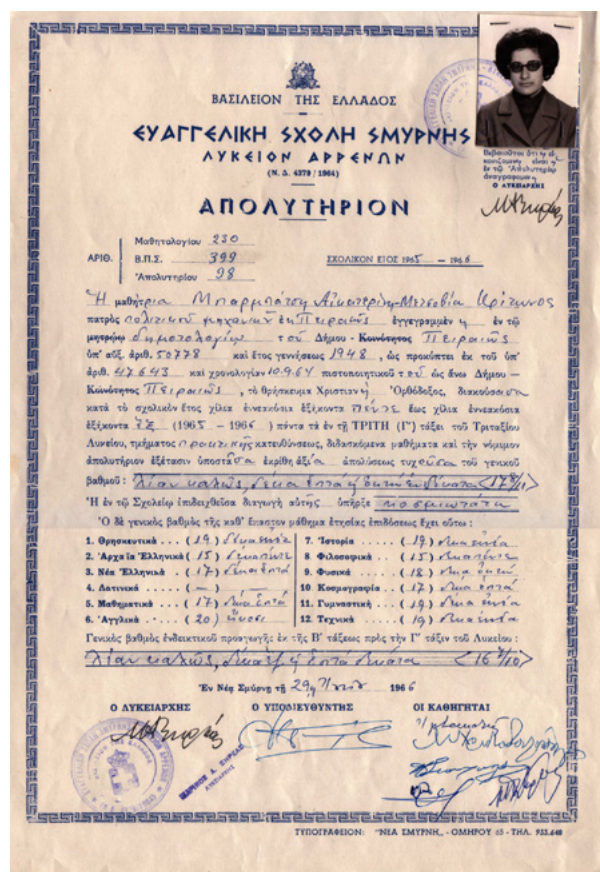
Προετοιμασία της 1ης διδακτικής ώρας

Ο εκπαιδευτικός έχει προειδοποιήσει τα μέλη του τμήματος από το προηγούμενο μάθημα να φέρουν μαζί τους κάποιο USB, γιατί ίσως να χρειαστεί.

Το τμήμα θα εργαστεί ομαδοσυνεργατικά. Γι' αυτό κατά τη διάρκεια του διαλείμματος πριν από την πρώτη ώρα, αν το μάθημα πραγματοποιηθεί στο εργαστήριο πληροφορικής, σε κάθε σταθμό εργασίας που θα χρησιμοποιηθεί αποθηκεύεται ένα από τα φύλλα εργασίας. Τα φύλλα εργασίας ανοίγονται, αλλά, όταν μπαίνουν οι μαθητές, οι οθόνες είναι κλειστές, ώστε να μην τραβήξουν την προσοχή των μαθητών. Αν η διδασκαλία πραγματοποιηθεί σε κοινή σχολική αίθουσα, στα θρανία (που θα είναι ενωμένα ανά δύο, για να σχηματίζουν τραπέζι εργασίας για τις ομάδες των 3 ή 4 μαθητών, ανάλογα με τον αριθμό των μαθητών του τμήματος) θα έχουν μοιραστεί φωτοτυπίες των φύλλων εργασίας, αλλά θα είναι αναποδογυρισμένες. Παράλληλα, ο εκπαιδευτικός φροντίζει να προβάλλονται από βιντεοπροβολέα σε οθόνη οι διπλανές φωτογραφίες (φωτογραφία ενός σχολείου θηλέων, όπου τα κορίτσια φορούν ποδιά, και απολυτήριο κοριτσιού από σχολείο αρρένων)

Πηγή: <http://www.mixanitouxronou.gr/tag/ble-podia/> [Τελευταία πρόσβαση: 29/12/2014]

(Ευχαριστούμε την κυρία Κατερίνα Μπαρμπατζου που επέτρεψε να αξιοποιήσουμε το απολυτήριό της για την αφορμήση του σεναρίου).

A

Αφόρμηση: «Γνωστικό σοκ»

Ο εκπαιδευτικός έχει προαποφασίσει τον χωρισμό σε ομάδες και, καθώς υποδέχεται κάθε μαθητή μετά τη λήξη του διαλείμματος, τον κατευθύνει στον σταθμό εργασίας ή στο τραπέζι όπου θα δουλέψει, έχοντας λάβει υπόψη τον βαθμό δυσκολίας κάθε φύλλου εργασίας, καθώς και τις ιδιαιτερότητες των μαθητών, όπως υποκριτικό ταλέντο, δεινότητα στην επιχειρηματολογία, φαντασία κ.λπ. (προφανώς δεν αποκαλύπτει τα κριτήριά του). Αν εκφράζουν απορία οι μαθητές, όταν μπαίνουντας αντικρίζουν την προβαλλόμενη φωτογραφία, δεν απαντά μέχρι να υπάρχει απαρτία.

Πηγή: <http://www.finosfilm.com/gallery/movieGallery/37>
[Τελευταία πρόσβαση: 29/12/2014]

Όταν μαζευτεί όλο το τμήμα, ο εκπαιδευτικός ενημερώνει ότι, πριν να ξεκινήσει η εργασία τους στις ομάδες, θα προηγηθεί ένα σύντομο κουίζ. Πρώτη ερώτηση στην οποία πρέπει να απαντήσουν είναι: «Γιατί στη συγκεκριμένη σχολική φωτογραφία υπάρχουν μόνο μαθήτριες;». Αν δεν απαντήσουν ότι πρόκειται για σχολείο θηλέων, ότι παλιά τα σχολεία ήταν χωρισμένα σε θηλέων και αρρένων, ο εκπαιδευτικός αξιοποιεί το γεγονός ότι πιθανότατα κάποια παιδιά έχουν δει την ταινία «Το ξύλο βγήκε από τον παράδεισο», ώστε να τα καθοδηγήσει στη σωστή απάντηση.

Δεύτερη ερώτηση είναι «Πότε νομίζουν ότι καταργήθηκε αυτός ο διαχωρισμός;». Ο εκπαιδευτικός αφήνει τα παιδιά να μαντέψουν και ύστερα αποκαλύπτει πως καθολική και οριστική εφαρμογή της συνεκπαίδευσης αγοριών και κοριτσιών έχουμε με νόμο του 1985 (Ν.1566/1985 άρθρο 2, εδάφιο 5) και ότι ακόμα και τα δημοτικά δεν ήταν μικτά μέχρι τις νομοθετικές ρυθμίσεις του 1929, όταν γενικεύτηκε η εφαρμογή του θεσμού της συνεκπαίδευσης στα σχολεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Τρίτη ερώτηση είναι «Πότε νομίζουν ότι καταργήθηκε η υποχρέωση των κοριτσιών να φορούν ποδιά στο σχολείο;». Η σωστή απάντηση είναι το 1982.

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός προβάλλει τη δεύτερη διαφάνεια, το απολυτήριο μαθήτριας που αποφοίτησε από σχολείο αρρένων και ρωτά «Για ποιο λόγο προέκυψε αυτή η εξαίρεση στον κανόνα;». Μετά από κάποιες απόπειρες των μαθητών να μαντέψουν, τους καλεί να παρατηρήσουν από ποιο τμήμα σπουδών αποφοίτησε η μαθήτρια και ύστερα εξηγεί πως στα δευτεροβάθμια σχολεία θηλέων δεν υπήρχε «Πρακτικό τμήμα», δηλαδή θετική κατεύθυνση με την τρέχουσα ορολογία, υπήρχε μόνο το «Κλασικό», δηλαδή η αντίστοιχη θεωρητική κατεύθυνση. Έτσι, επειδή μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1960 δεν μπορούσαν να προετοιμαστούν τα κορίτσια στα δικά τους σχολεία για τις εισιτήριες εξετάσεις σε σχολές της Φυσικομαθηματικής ή του Πολυτεχνείου, επιτρεπόταν, κατ' εξαίρεση, να φοιτήσουν στις τελευταίες τάξεις στο Πρακτικό τμήμα κάποιου σχολείου αρρένων όσες (λίγες) μαθήτριες ξεπερνούσαν τα στερεότυπα και επιθυμούσαν να ακολουθήσουν τέτοιου είδους σπουδές.

Αυτό το κουίζ αναμένεται να κινητοποιήσει το ενδιαφέρον των μαθητών για τη συνέχεια της δραστηριότητας, καθώς, τουλάχιστον στην πλειοψηφία τους, θα εκπλαγούν από αυτές τις απαντήσεις («γνωστικό σοκ»).

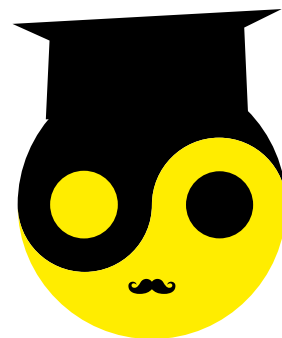
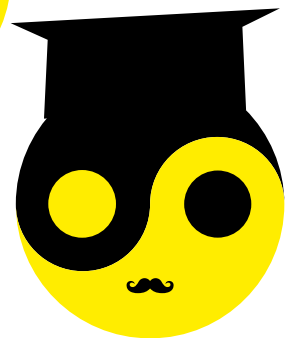
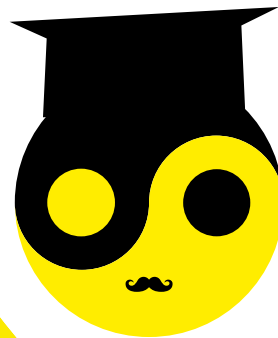
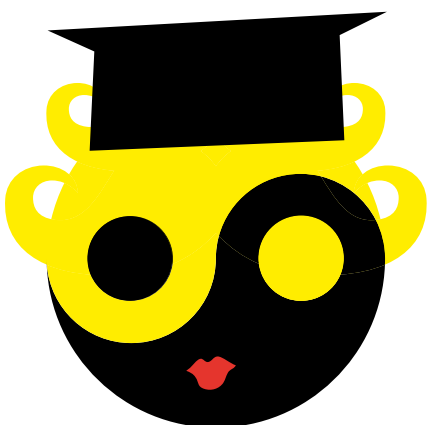
Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός εξηγεί ότι με τη δραστηριότητα στην οποία θα εμπλακούν αφενός θα γνωρίσουν ποια ήταν η εκπαίδευση των κοριτσιών στην Ελλάδα στους περασμένους αιώνες και ποιες οι διεκδικήσεις των Ελληνίδων για άρση των περιορισμών στο δικαίωμά τους για μόρφωση, αφετέρου θα ενημερωθούν και θα σκεφτούν πάνω στη σημερινή εικόνα της εκπαίδευσης των κοριτσιών στην Ελλάδα σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης αλλά και στον αναπτυσσόμενο κόσμο.

Μελέτη του υλικού, προετοιμασία παρουσίασης

Ο εκπαιδευτικός δίνει κάποιες γενικές διευκρινίσεις: οι ομάδες θα εργαστούν ακολουθώντας τις οδηγίες των φύλλων εργασίας. Στο επόμενο μάθημα θα πρέπει να παρουσιάσουν ό, τι τους ορίζει το φύλλο εργασίας, συνεπώς πρέπει να εργαστούν συγκεντρωμένα και εντατικά. Αν δεν προλάβουν να ολοκληρώσουν την προετοιμασία τους σε αυτήν τη διδακτική ώρα, θα πρέπει να εργαστούν εκτός του σχολικού χώρου, είτε να συναντηθούν διά ζώσης, είτε να συνεργαστούν μέσω διαδικτύου (skype, e-mail, wiki του τμήματος κ.λπ.).

Οι ομάδες υπογραμμίζουν στο ψηφιακό αρχείο ή στο εκτυπωμένο φύλλο εργασίας τα σημεία στα οποία θα στηρίξουν τις παρουσιάσεις τους. Μετά, προχωρούν με την προετοιμασία των κειμένων τους. Ο εκπαιδευτικός μετακινείται από ομάδα σε ομάδα, προσφέρει βοήθεια σε όποια ομάδα του το ζητήσει και παρεμβαίνει όσο γίνεται πιο διακριτικά σε όποια ομάδα παρουσιάζει προβλήματα συνεργασίας. Σε περίπτωση που μια ομάδα αντιμετωπίζει κάποια δυσκολία, προσπαθεί να μην προσφέρει έτοιμη τη λύση, αλλά να διευκολύνει την ανεύρεση λύσης από τα ίδια τα μέλη της ομάδας, θέτοντας τα κατάλληλα ερωτήματα ή υποδεικνύοντας κάποιο τρόπο σκέψης.

Οι ομάδες, στην περίπτωση που δουλεύουν στους σταθμούς εργασίας και δεν έχουν εκτυπωμένα τα φύλλα εργασίας, μπορούν να αποθηκεύσουν στα USB τους πριν από το τέλος της ώρας ό, τι χρειάζονται, ώστε να ολοκληρώσουν ή να τελειοποιήσουν τη δουλειά τους.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

2η διδακτική ώρα (45΄)

Παρουσιάσεις στην ολομέλεια

Θα ήταν καλό αυτή η φάση να πραγματοποιηθεί με τα μέλη του τμήματος καθισμένα σε ημικύκλιο, με τα θρανία να έχουν αποσυρθεί στους τοίχους της αίθουσας, ώστε οι παρουσιάσεις να γίνουν στην κορυφή του κύκλου και το ακροατήριο να κάθεται αμφιθεατρικά. Αυτή η διάταξη της αίθουσας έχει ιδιαίτερη σημασία στην τελευταία φάση του διδακτικού σεναρίου, στον αναστοχασμό.

Δ

Η μια μετά την άλλη οι ομάδες κάνουν τις παρουσιάσεις τους. Σε κάθε περίπτωση είναι διαφορετικό το «παραδοτέο» που τους έχει ανατεθεί, συνεπώς είναι και διαφορετικός ο τρόπος παρουσίασης. Πριν από κάθε παρουσίαση, η ολομέλεια του τμήματος ενημερώνεται για το υποθέμα που διαπραγματεύτηκε η συγκεκριμένη ομάδα και για το τι ακριβώς θα παρουσιάσει (διάλογο, μονόλογο, ομιλία κ.λπ.). Στην περίπτωση των ομάδων των οποίων τα φύλλα εργασίας περιλαμβάνουν φωτογραφίες ή πίνακες, ενώ δίνονται οι γενικές εξηγήσεις, προβάλλεται αυτό το εικονικό υλικό, που θα βοηθήσει την ολομέλεια να αντιληφθεί καλύτερα τις παρουσιάσεις.

Αναστοχασμός

Ε

Όταν ολοκληρωθούν όλες οι παρουσιάσεις, ο εκπαιδευτικός καλεί τα παιδιά να απαντήσουν στο ερώτημα «Τι θα κρατήσουν από την ενασχόληση με αυτή τη θεματική;». Οι μαθητές καταθέτουν σκέψεις, συναισθήματα για όσα έμαθαν και συζητήσαν ή κάποια συμπεράσματα για το παρόν και το μέλλον. Αν δεν ανακύψουν από τα παιδιά, ο εκπαιδευτικός καθοδηγεί τη συζήτηση σε θέματα, όπως η σημασία των κοινωνικών αγώνων για την επίλυση των προβλημάτων, η χρονοβόρα διαδικασία της κοινωνικής αλλαγής, η ανάγκη για συνέχιση των φεμινιστικών διεκδικήσεων.

Αν δεν μπορεί να αφιερωθεί επαρκής χρόνος σε αυτήν τη φάση, προτείνεται αυτό το ερώτημα να δοθεί ως εργασία για το σπίτι. Πατί είναι σημαντικό όλοι οι μαθητές να ωθηθούν σε έναν αναστοχασμό πάνω σε όσα άκουσαν και είδαν.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ:

Αν το τμήμα δεν είναι εξοικειωμένο με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο και τις παρουσιάσεις ομαδικής εργασίας στην ολομέλεια, τότε η δραστηριότητα θα χρειαστεί περισσότερη ώρα για να ολοκληρωθεί. Επιπλέον χρόνος ίσως να χρειαστεί και στην περίπτωση που το τμήμα ανταποκριθεί με ενδιαφέρον, κάνει πολλές ερωτήσεις μετά τις παρουσιάσεις και οι συζητήσεις λάβουν προεκτάσεις. Αν βέβαια συμβεί αυτό, σημαίνει ότι το τμήμα ενεπλάκη με ουσιαστικό τρόπο στη δραστηριότητα, οπότε η παρέκκλιση από τον προγραμματισμό δεν μπορεί να θεωρηθεί πρόβλημα.

ΕΠΕΚΤΑΣΗ:

1. Αν ο εκπαιδευτικός επιθυμεί να αφιερώσει και άλλη διδακτική ώρα, θα μπορούσε να αφιερωθεί μία για την ανάγνωση και την εκτενή συζήτηση πάνω στα κείμενα αναστοχασμού που θα συντάξουν τα παιδιά στο σπίτι.
2. Προφανώς τα φύλλα εργασίας δεν καλύπτουν όλες τις πτυχές του θέματος. Είναι εφικτό να αξιοποιηθεί το επιπλέον υλικό που περιλαμβάνεται στον φάκελο του εκπαιδευτικού ή/και οι μαθητές να προχωρήσουν σε περαιτέρω βιβλιογραφική-διαδικτυακή έρευνα και το θέμα να αποτελέσει αντικείμενο ενός project ή ενός πολιτιστικού προγράμματος ή ενός ομίλου δημιουργικότητας. Για παράδειγμα, ζητήματα που δεν θίγουν τα φύλλα εργασίας και στα οποία θα μπορούσε να εστιάσει ένα διαθεματικό project που να εμπλέκει και την

Ιστορία είναι πρώτον οι αγώνες των φεμινιστριών όσον αφορά τις ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση στην Ευρώπη και στην Αμερική αλλά και στην Ελλάδα την περίοδο μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΗ:

1. Αν κάποιες ομάδες νιώθουν άβολα στην προοπτική ενός δρώμενου, θα μπορούσαν να συντάξουν ένα άρθρο σε αφιέρωμα κάποιου περιοδικού, ένα υποκεφάλαιο που να συμπληρώνει το σχολικό βιβλίο Ιστορίας ή Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής, ή κάποιο λήμμα στη Wikipedia, ένα δηλαδή κείμενο το οποίο θα διαβάσουν, για να ενημερώσουν την ολομέλεια σχετικά με όσα διερεύνησαν.
2. Αν το τμήμα είναι εξοικειωμένο με την αναζήτηση υλικού στο διαδίκτυο, και δεν υπάρχει ανάγκη να εξοικονομηθεί ο χρόνος της αναζήτησης (π.χ. στην περίπτωση ενός project κ.λπ.), θα μπορούσε ο εκπαιδευτικός να αναθέσει κάποιο μέρος της έρευνας στις ομάδες και να μην τους προσφέρει έτοιμο το σύνολο του υλικού προς μελέτη. Θα μπορούσε απλώς να προτείνει κάποιες ιστοσελίδες για εκκίνηση. Βέβαια, καθώς το πιθανότερο είναι πως τα κείμενα που μπορεί να προσφέρει ο εκπαιδευτικός είναι πιο σφαιρικά, πιο έγκυρα κ.λπ., το υλικό αυτό θα δοθεί εκ των υστέρων στις ομάδες, για να το λάβουν επίσης υπόψη. (Με αυτόν τον τρόπο θα διαπιστώσουν στην πράξη πόσο σημαντικό είναι να αναζητούν προσεκτικά το υλικό τους και να ελέγχουν την εγκυρότητα των πηγών τους.)

[Φύλλο Εργασίας 1](#)

[Φύλλο Εργασίας 2](#)

[Φύλλο Εργασίας 3](#)

[Φύλλο Εργασίας 4](#)

[Φύλλο Εργασίας 5](#)

[Φύλλο Εργασίας 6](#)

[Φύλλο Εργασίας 7](#)

[Φάκελος για τον εκπαιδευτικό](#)